

פניני הרמב"ם

יר"ל ע"י "קהילת הרמה" בירושלים עיה"ק תובכ"א
שע"י יוצאי ישיבה הרמה דלונדון יצ"ו

בנשיאות עט"ר מרן ראש הישיבה הגאון הגדול רבי אליקים שלעזינגער שליט"א

מפניני רבינו:

ונסעו הקהתים נושאי המקדש והקימו את המשכן עד בואם. (י. כא.), פירש"י, והקימו וכו' בני גרשון ומררי, ועיין ילקוט שכן דרך המקראות. אבל אין המקרא יוצא מידי פשוטו, דקאי ענין ההקמה על בני קהת, ונראה שאמנם מעשה הקמת המשכן בפועל נעשה ע"י בני גרשון ומררי אבל רמזה התורה בזה כי שורש כח זכות הקמת המשכן, שהיה הקמתו בנס כמבואר בחז"ל, היה זה ע"י הארון ונושאו, בני הקהתים נושאי המקדש כפשטיה דקרא. ויש בזה משום הבוננות בהרבה ענינים הנעשים בעולם, ויבינו העסקנים למשמרת הדת, כי הצלחתם רק בכחם של עמלי תורה, והבן.

(מתוך ספר בית אב עה"ת ח"א)

* * *

פניני הפרשה:

וזה מעשה המנורה מקשה זהב. (ח. ד.), עי' חידושי מרן הגרי"ז זצ"ל שהביא שיטת הרמב"ם דהוא דינא בעצם מעשה המנורה שהנרות יהיו מצדדין פניהם כלפי נר האמצעי, אמנם ברש"י פי' שיהיו הפתילות מוטין כלפי נר האמצעי ולא הוי דינא בעצם מעשה המנורה, אלא מדינא דהדלקה שיהיו מאירין נגד נר האמצעי, אך הרמב"ם קבע ההלכה בהלכות בית הבחירה ולא בהלכות תמו"מ, ומבואר דס"ל דהוא מדיני עצם מעשה המנורה ולא מדיני הדלקה. והנה לרש"י מובן דע"כ כתיב בפרשתנו דאיירי מדיני הדלקה, אבל להרמב"ם דלא הוי דינא במעשה הדלקה צ"ע למה הוזכרה הך דין בהך פרשה דלא איירי ממעשה המנורה אלא מדיני הדלקה? ואמר מורנו הגאון הגדול רבי חיים אליעזר שלעזינגער שליט"א (בנו בכורו דמרן רבינו שליט"א, וראש כוללנו בלונדון) דגם הרמב"ם מודה דאיכא ב' הלכות חד בעצם מעשה המנורה, וגם בהפתילות וכמש"כ רש"י, ואפשר דע"כ הוכפל הך קרא דיאירו בפרשת תרומה, ובפרשת בהעלותך,

דברשת תרומה דאיירי ממעשה המנורה כתיב יאירו דקאי על עצם מעשה המנורה, ופרשת בהעלותך דאיירי ממצות הדלקה איירי במצוה דהפתילות יאירו מול נר פני מנורה.

(כתבי תלמידים)

* * *

קול רבינו [מאמרי השקפה ומוסר]:

מאמר "חיי אמונה"

[מתוך ספר בית אב שיחות החדש - נאמר בשנת תשנ"ו לפ"ק]

אינכם יודעים גודל השעבוד וההרפתקאות העוברים על האברכים שיצאו לשוק זה בכה וזה בכה, שקועים בחובות ובלחץ ומדי פעם בפעם אני שומע מהם כמה טוב להחברים בישיבה הלנים בעומקה של הלכה, יש לקנאות במנוחת הנפש והשלוח שלהם ברוחני ובגשמי, וקצת העוני הנראה להם אינו כלום כלפי מה שיש לנו דאגות יומיות, ואנו שבעי מרירות, והם ממש חיים בעוה"ז מעין עוה"ב, ואם אני שואל למה לכם חיי השוק הלא תוכלו גם כן להיות כמותם? הם עונים שאינם יכולים, ובאמת פלא מהי המניעה שלהם, ולמה אינם יכולים גם הם להגות בתורה וליהנות מנופת דובשה של תורה ולהיות סמוך ובטוח שהקב"ה נותן להם די סיפוקם כדאיתא ברמב"ם.

הנה איתא שמרע"ה ביקש מיתרו שילך עם ישראל במדבר וא"ל והיית לנו לעינים (י. לא.), ופי' ברבינו בחיי שם טעם בקשתו, מפני שיתרו היה יודע הדרכים במדבר והיה בין ישראל מקטני אמונה שרצו שיהיה להם איש בשר ודם שיראה להם הדרך, והוא פלא מאד הרי כל חייהם של כלל ישראל במדבר היתה בדרך נס, והיה הארון הולך לפניהם, והענן הולך לפנייהם להשוות להם הדרך ליישר ההידורים ולהרוג את הנחשים, מה להם לדאוג שיטעו במדבר, כלום יש מורה דרך טוב מזה, ומה להם לאיזה בשר ודם שיראה להם הדרך כ"הודה ועוד לקרא."

וכמו כן יש להפליא מה רצו המתאוננים ומבקשי בשר תאוה, הרי לפנייהם המן שהיה לו כל הטעמים,

הוי שקוד ללמוד תורה ודע מה שתשיב לאפיקורס (אבות פ"ב מ"ד), אילו היינו יכולים לחיות במדבריות בלי לדעת הנעשה בעולם היה מספיק לנו שקוד ללמוד תורה, כי מה לנו ולעולמם של אפיקורסים, אבל לדאבוננו אנו רואים ושונים, ובהכרח אין כותלי ביהמ"ד סגורים לפני אנשי הדור המסובבנו, ואנו שומעים דברים הגובלים באפיקורסות ממש ר"ל, ע"כ עלינו לדעת מה להשיב להם כדי שלא נטעה אחריהם.

ואם כי ב"ה בסביבותנו יש גם מן השארית שאינו נמשך אחריהם אבל אין בכחם וידיעתם לדעת מקור המעשה האפיקורסות הלזו, בדומה לרופא קטן שמתפל במחלה מבחוץ ע"י סמים ורפואות שונים, אבל רופא גדול יורד לשורש המחלה לעיקרה, ויודע להזהיר ממה להתגונן שלא להידבק על ידי החולים, ולדעת איה שורש הטעות להאפיקורסות הזו צריכים להיות שקוד ללמוד תורה לירד לעומקם של הדברים, ועל כן אני מוכרח לדבר ע"ד הנעשה בעולמם של שומרי תומ"צ בימינו.

דברנו בשבועות האחרונים דברי חיזוק להדבק בדרכו של רשב"י ולהתאמץ להשאר אדוק לעמל התורה ועץ החיים, הוא שהקב"ה מתאוה, שנהיה עמלים בתורה, ואין לך אושר כמוהו בעוה"ז ובעוה"ב, וכמו שהבטיח הרמב"ם בסוף הלכות שמיטה ויובל שמי שנדבה רוחו והבינו מדעו לעמוד לפני ד' וכו' ויהי ד' נחלתו ויספיק לו דבר המספיק לו בעוה"ז.

רצה שם טעם בשר היה בשר, טעם בצלים טעם בצלים, ככל שבקשו הרגישו טעם נעים, ומה להם להתאונן שרוצים בצלים חצילים דגים, הלא דבר הוא.

והנה שמעתי בשם החפץ חיים זצ"ל (הובא בספר מעיין בית השואבה מפי בעל המעשה) שסיפר אחד שהיה שם, שאמר וצייר טובו של מן רצה דבש היה ממש דבש הטוב ביותר, רצו בשר היה טעם בשר נפלא וכן כל דבר ודבר רק חשבו מחשבה וכבר הרגישו הטעם, ופתאום שאל הח"ח, הגידו לי אם לא חשבו כלל מה טעם היה לזה? וענה "אז מען האט נישט געטראכט האט עס קיין טעם נישט געהאט".

ודא עקא, קטני אמנה לא רצו ולא יכלו לחשוב, מסתמא לא מדובר ממחשבה בעלמא אלא מחשבה של אמונה הראויה למן מן השמים להאמין בהבטחה של צפיחית בדבש, הם היו עצלים לחשוב, רצו לאכול בלי מחשבה ובלי אמונה, על כן בקשו בצלים חצילים ודגים גסים ופשוטים שרואים אותם בעינים ולא זקוקים להתרוממות ומחשבה, וזהו שאמרו "בלתי אל המן עינינו" (יא. ו.), בעינים רואים רק מן, ואנו רוצים לראות בעיני בשר חצילים ובצלים.

וכן היה אצל קטני אמנה במדבר, שכדי לילך לאור הענן ולבטוח ולסמוך על הענן והליכת הארון שלא רואים אותו, היה נצרך תוקף אמונה בלב, ואז טוב להם ואין טוב מזה, אבל קטני אמנה קצרה רוחם בבטחון ובאמונה להתלות בהם, ורצו בשר ודם שיראה להם הדרך בפשיטות כי חסר היה להם השאר רוח לחיות באמונה והתרוממות אע"פ שפה יותר טוב ובטוח, מלסמוך על בשר ודם שג"כ עלול לטעות כמוהם.

וכן בתרגום ירושלמי עה"פ ויקם העם כל היום ההוא וכל הלילה וכל יום המחרת ויאספו את השליו (יא. לב.) כתב דמחסרי אמונה היו. מה ענין קטני אמונה לכאן, אלא הוא שאמרנו, שזה היה שורש כל ההתלונות על המן שלא יכלו עמוד להיות נתלים במחשבת האמונה לבד.

ואיתא בקרא ותבער במ אש ה' ותאכל בקצה המחנה (יא. א.), ופירש"י ב' פשטים או מוקצים שבמחנה הער"ר או קצינים שבמחנה ראשי ישראל הממונים עליהם, והוא פלא איך שייכי להדדי, ושניהם בקשו אותו הדבר? אלא ללמד בא שיש

קטנות אמונה לא רק בהמזולזלים שבעם, אלא גם בקצינים שבעם ואז מבקשים אותו הדבר.

ואם כי ודאי גישתם שונה, כי הפשוטים סתם בקשו בשר ואכלוהו כרוב תאותם, והקצינים עשו חשבונות לדרוש בשר תאוה, ומבואר בזה כמה אופנים וחשבונות כדאיתא בספרים הקדושים שאמרו שאי אפשר פתאום להכנס לאר"י לאכול בשר אלא צריך להתבונן ולהתרגל על בשר תאוה במדבר יחד עם המן, ועוד כהנה סברות, נמצא אצלם היה נחשב בשר זה מצוה, ומה גם שבא זה ע"י נבואת הזקנים שבכחם בא השליו ואין לך מצוה גדולה מזו, ואע"פ שאמר להם מרע"ה עד אשר יצא מאפכם הם מסרו נפשם עבור מצוה כזו כביכול, ומבואר בהעמק דבר (פסוק יט) שא"ל משה התקדשו וכו', ופירש"י שר"ל הזמינו עצמכם חלילה לעונש, אבל הם הסבירו זה להיפך דאדרבה שיש בזה קדושה כדרך הטועים, בקשו אותו הדבר הקצינים עם המוקצים לא אמונה ומחשבה אלא מציאות בשר ודם.

אלא שעוד יש הברל ביניהם כדאיתא ברש"י עה"פ לא יום אחד לא שני ימים עד חדש ימים (פסוק כ), הרשעים מיד קצה להם אבל הכשרים היו מתגלגלים על מטותיהם וכו', פי' כי הפשוטים שרצו סתם ליהנות, על כן ברגע שלא היה להם עוד הנאה קצו בזה, אבל הכשרים הרי היה זה להם אכילת מצוה כאכילת מצוה, והיו אוחזים בכל כחם במצוה זו של בשר תאוה עוד יותר מן הפשוטים ומתגלגלים על מטותיהם אחרי שהם כבר נמאס להם, וד"ל.

וכול הפרשה הלזו שהוצרך הקב"ה למנות זקנים כדי להביא שליו, כבר מבואר בספרים כי מרע"ה לא רצה בזה, כי לפי מדרגתו לא שייך דבר כזה, כי להשפיע שליו בשעה שהיה להם לחם שמים הוא ירידה עצומה לכל ישראל, והוצרך שיהיה הזקנים הפחותים ממה שנבאות על זה, וע"י כן נאבדה באמת מדרגתם שהיו ראויים להכנס לאר"י בבחינתו של מרע"ה, ועי"ז באה הנבואה משה מת ויהושע מכניס כאשר נבאו אלדד ומידד שאמרו האמת, ובשעה שהקטני אמונה נתפעלו מנבואת הזקנים ונס השליו, אלדד ומידד אמרו האמת, ומרע"ה אמר שהצדק אתם מי יתן כל עם ד' נביאים והבן.

והקב"ה אמר למשה להביא שליו כדי שלא יאמרו היד ד' תקצר, ואמר משה מה טובה היא זו שאח"כ יהרגו,

אבל הקב"ה הוצרך להראות להם שיראו בעיניהם מה שבשר כזה גורם להם וד"ל].

כלל הדברים, כי מי שחי באמונה אינו צריך לממש בידיו ידי בשר ודם, אבל מי שחסר לו באמונה וצפיה לישועה יש לו דעת קצרה וזה גורם לו ירידה שנמשך אחר כח ועוצם יד.

ואכן כן הוא ענין אר"י, כלום יאמר מישהו שדורות ראשונים ואחרונים שלא ראו מימיהם את אר"י ואת הכותל המערבי, כלום היה חסר להם בהתקשרות לאר"י ולמקום המקדש? כלום המעיטו בבכיה ובגעגועים באמרם "בנה ביתך כבתחילה" מהני אנשי שמששו בידיהם את הכותל מערבי? כלום הרגישו פחות התקשרות לאבות הקדושים מאלו שראו המכפלה בעיניהם? כלום היה חסר להם התעוררות בזכרם קבר רחל מאלה שמבקרים שם?

ואלה הפשוטים שהקימו המדינה כדי להתענג בה, כיון שראו שאין בה המנוחה והנחלה שקוו לה נמאס להם, ורוצים להחזיר את הכיבוש לבעליהם ולהפטר ממפלצת מדינה זו, אבל הכשרים שאצלם כיבוש זה מצוה רבה לקיים הנבואה של מרידה באומות ושל עליה בחומה צריכים למסור הנפש עבור כיבוש זה ועבור השלטון הציוני על כל פסת אדמה באה"ק, ומכל שכן המקום הק' קברי אבותינו הק' - 'אבות האומה' כלשונם - הם מוכרחת להיות דייקא בנחלת המדינה הציונית לשמחת העבריינים של הצבא הציוני, אוי לאותה בושה...].

נכון כי היו יחידי יחידים שמגודל תשוקתם מסרו נפשם לנדוד לאר"י תוך נסיעה ארוכה ומייגעת וחיו בעוני וחסר חמדת עוה"ז כדי להמצא בצילא דארה"ק, ולומר קאפיטל תהלים ולשפוך שיח בכותל המערבי ובקבר רחל, אבל כל זה היה קשר והמשך להצפיה הרוחנית ההשתוקקות והאמונה הצרופה שהיתה להם בחו"ל, וישבו באה"ק מתוך הרגשת גלות, וכן ישבו על הכותל מערבי ועל מנוחת ישני חברון שבורים ויגעים מעול הגלות, אבל מי שרוצה לעמוד בכותל מערבי מתוך הרגשה "זהו הכיבוש שלנו" כבר קלקל הכל, שרוצה בקבר רחל תחת חסות צה"ל דייקא, כבר פנים חדשות באו לכאן, אין זו השתטחות של אמונה אלא של בטחון עצמי של כפירה ר"ל... לא לגישה כזו

לחברון או דורות הראשונים קוינו, כי אין לך עקירת אמונה גדולה מזו!

אכן תוחלת ממושכה מחלת לב (משלי יג. יב.), ואיתא בגמרא ברכות (דף נה.) דעיון תפלה מזכירין עוונותיו, ופי' התוספות (שם דף לב: ד"ה כל) דתרי עיון תפלה איכא, עיון תפלה של כוונה שפיר דמי, אבל עיון תפלה שרוצה מיד לראות בחוש מה הועילה התפלה, עיון תפלה זה אינו טוב, ורק גורמת לו מחלת לב כדאיתא בגמרא שם.

כי התורה נותנת לאדם כח לחיות ברוחניות ובאמונה, ולא לרוץ אחר חוש בשר ודם, וכמו שאמרו עה"פ פנו לכם צפונה ודרשו חז"ל הצפינו עצמכם בתורה (דברים רבה א, יט), היינו שפשוט נצטוו להגיע לארץ אדום ולא ללחום בהם, נדרש מהם התגברות ותוספת צפיה והמתנה, העצה לכך הוא להצפין עצמם בתורה שאז המושגים הרוחניים האמתיים הם מציאות וחוש ואפשר להתחזק בתוחלת ממושכה.

והוא שגרם להם לטועים האלה בימינו שחושבים צו אריינכאפען כיבוש אר"י לפני הזמן, קציני ישראל כמוקצים שבהם, מפני שחסר להם התחזקות האמונה כי אם ד' לא יבנה בית, שוא שקד שומר, והשבעתי אתכם אם תעירו ואם תעוררו.

ואין כח של משיח אלא לגבי אחת צדיק באמונתו יחיה, ובמשיח נאמר לא למראה עיניו ולא למשמע אזניו אלא והריחו ביראת ד' (ישעיה יא. ג.), כדאיתא בהפטורה, לא בחיל ולא בכח כי אם ברוחי אמר ד'.

והיא היא הסיבה שכל כך קשה להיות מן אלה שנאמר עליהם נדבה רוחם לעמוד לפני ד', כי אמנם מובטח להם דבר המספיק להם, אבל ה'דבר' הוא ברמב"ם ולא בבנק, וההמון רוצה לראות ה'דבר המספיק' בעיניו ולמשמש בידיו להיות האוצר מונח בקאנטא שלו, אבל לסמוך על הבטחת הרמב"ם שד' נחלתו ויתן לו דבר מספיק לזה צריך שאר רוח, צפיה לישועה ואמונת אומן אז הוא מנוחת נפש האמיתית וקטני אמנה לא שייכים לזה, ואשרי מי שמקיים צדיק באמונתו יחיה.